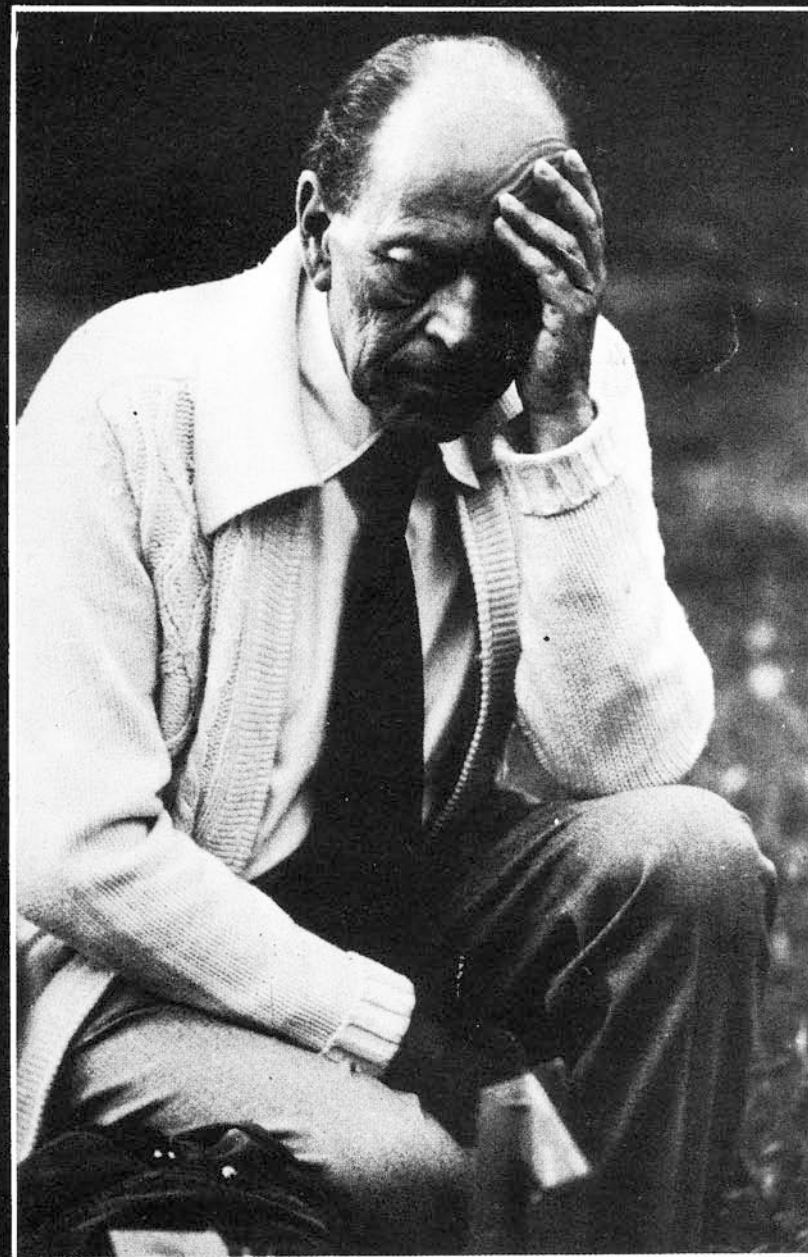

RÓZSAKIÁLLÍTÁS (tartalom)

Aron, a fiatal és ambiciózus televíziórendező a halálról készül dokumentumfilmet forgatni. A forgatókönyvet maguk a „szereplők” írják azáltal, hogy engedélyezik filmre vinni életük utolsó napjait. Három halál története ez a rendhagyó vállalkozás, amelynek kulcsfigurája J. Nagy az író, aki élete legnagyobb lehetőségként éli meg az elmúlással való találkozás nagy kalandját. . . És közben semmit nem bíz a véletlenre, mert ki akarja játszani a sorsot.

Felelős kiadó:
Tucsni András
Fotók:
Keleti Éva
Neotyp '91

ÖRKÉNY ISTVÁN: RÓZSAKIÁLLÍTÁS

PESTISZÍNHÁZ

Bemutató előadás:
1990. december 21-én, pénteken este 7 órakor

ÖRKÉNY ISTVÁN:

RÓZSAKIÁLLÍTÁS

A regényt színpadra alkalmazta: HORVAI ISTVÁN

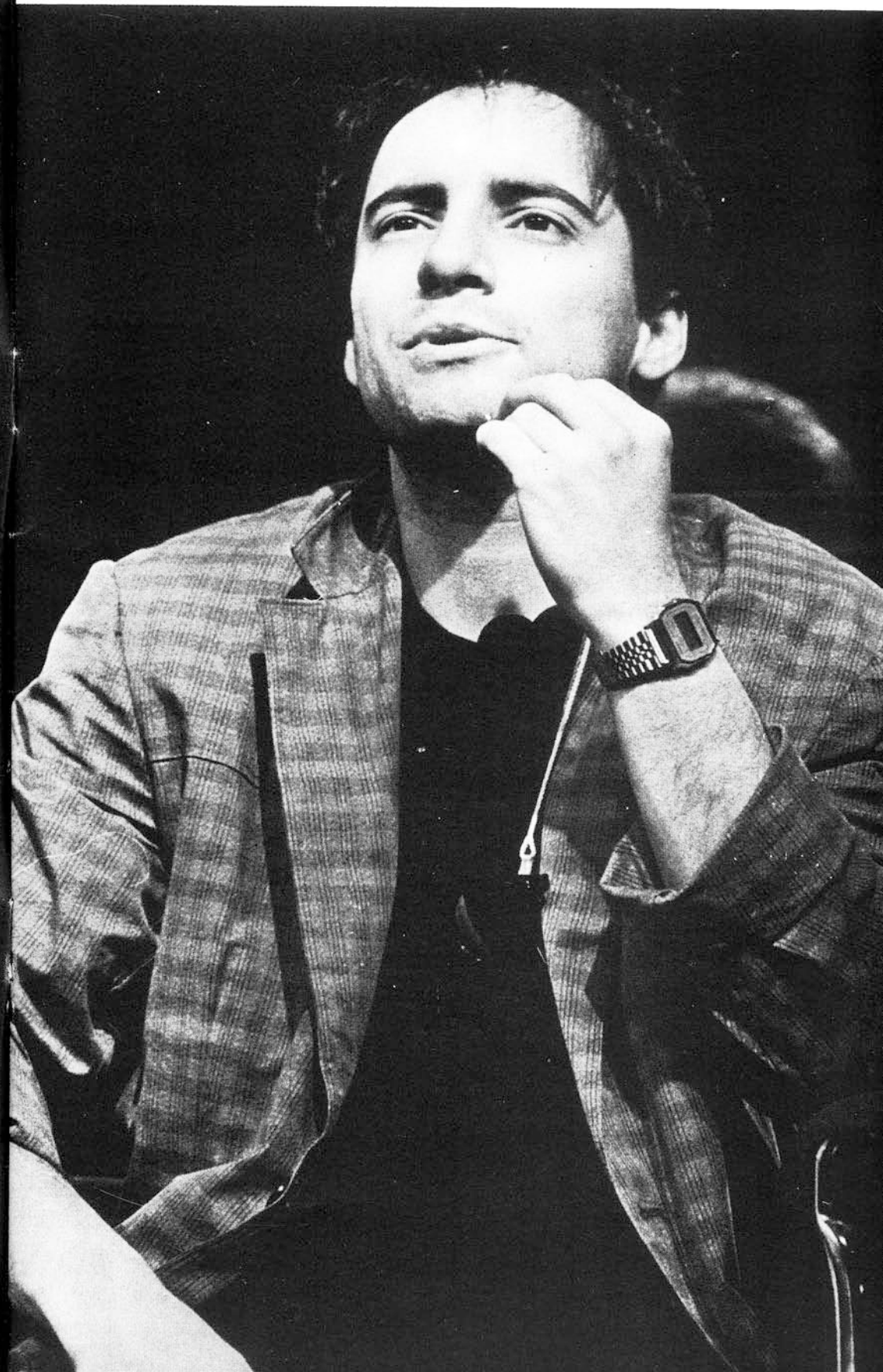
Korom Áron	RUDOLF PÉTER
Ularik	BICSKEI KÁROLY m.v.
J. Nagy	GARAS DEZSŐ m.v.
Operatőr	NÉMETH LÁSZLÓ m.v.
Darvas Gáborné	HALÁSZ JUDIT
Mama	TÁBORI NÓRA
Mikóné	PAP VERA
Franyó	KOVÁCS JÁNOS
Nuofer	SZARVAS JÓZSEF
Nuoferné	KOVÁCS NÓRA
Dr. Tiszai	HETÉNYI PÁL
Dr. Freund Szilvia	TAKÁCS KATALIN m.v.
Aranka	GYIMESI PÁLMA
Irénke	HARTMANN TERÉZ m.v.
Cigányasszony	MARTIN MÁRTA m.v.

Irodalmi konzultáns: SZÉKELY GÁBOR
Díszlet: DAVID BOROVSZKIJ m.v.
Világítástervező: MÓRAY ERNŐ
Dramaturg: RADNÓTI ZSUZSA
Jelmez: JÁNOSKUTI MÁRTA
Zenei szerkesztő: MOLNÁR ANDRÁS

A rendező munkatársa: VÁRNAI ILDIKÓ

Rendező: HORVAI ISTVÁN

AZ ELŐADÁS
AZ INTERAG RT. TÁMOGATÁSÁVAL JÖTT LÉTRE.

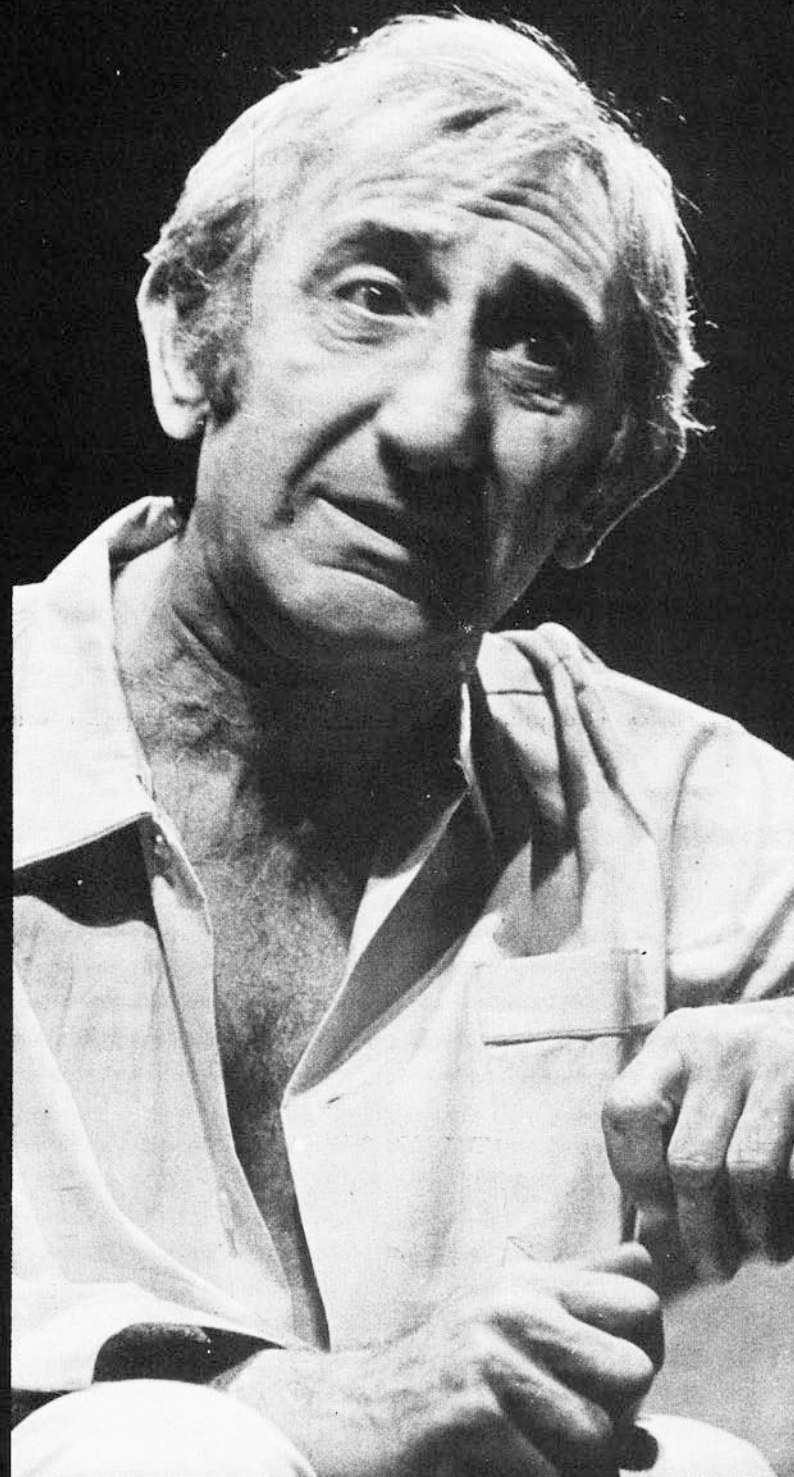
„Evek óta dédelgettem magamban azt a gondolatot, hogy színdarabot írok a regényből. De mindig elodáztam...

Furcsa paradoxon az élettől, hogy tavaly, amikor végre próbálni kezdtük Örkény István fekete humorral átszótt remekművének színpadi változatát, infarktust kaptam. Engem is megérintett a halál szele, testközelbe ért az elmúlás lehetősége...

... most, gyógyuló állapotban, magamban ismét átdolgozva viszem színpadra...”

Horváth István

Részlet Várhegyi Andrea interjújából (NÉPSZAVA)

MEGKÉRDEZTÜK ÖRKÉNY ISTVÁNT, MIÉRT TALÁL KI LEHETETLENSÉGEKET?

Nem tartod lehetetlenségnek magad is azt, amit az Új Írás 1976. novemberi számában közölsz? Félelmesen jó kisregényed, a Rózsakiállítás nagyra törő rendezője a halálról forgat dokumentumfilmet, és ehhez igazi haldoklókkal köt szerződést! Társadalmi satírádban ezzel a valóságunktól elrugaszkodó ötlettel nem léped-e túl az etikai normák, a jó ízlés határát? Fantasztikus elképzelésed, hogy egyesek mint kísérleti alanyok, milliók szeme láttára haljanak meg, nem szül-e további fantasztikumot? Miért találtad ki ezt a lehetetlenséget?

- Tavasszal életemben először az Egyesült Államokban jártam, ahol négyheti tartózkodásom során sokféle emberrel beszélgettem. Meglepetéssel vettem észre, hogy más az emberek viszonya a halálhoz, mint Európában. Az orvosok ott megmondják a betegnek azt, hogy mire számíthat, mi lesz a sorsa. Megengedem: ennek lehet, hogy vannak gazdasági indítékai is, de én úgy vettem észre, hogy az egész közeg átlaga – mely lélektani ismeretekben messze az európai átlag fölött áll – tudatosabban, fölkészültebben foglalkozik a halál lehetőségével ott, mint mi itt, óvilágiak.

- Nem láttad bele az ottani dolgokba azt is, amit látni szeretnél?

- Mondhatod, de észrevételemre perdöntő bizonyítékot is kaptam, amikor New Yorkban az utolsó este bekapcsoltam a tévét, melynek tizenkét csatornája van, illetve van még egy tizenharmadik is, melynek fenntartási költségeire az utcán gyűjtenek, mert nem fogad el hirdetések, és kizárólag intellektuális adásokat sugároz. Éppen a Dying, a Meghalni című dokumentumfilm közepét kaptam el. A négy közül két amerikai polgár halálát végignézhettem. Egy rákos öregasszonyét és egy tumorban szenvedő néger protestáns lelkész utolsó istentiszteletét, megrázó szentbeszédét is hallottam. Ebben nem az fogott meg, hogy pénzért csinálták-e, vagy a hiúságuk hajtotta őket, hanem hogy közben felmértem magamban: sem minálunk, sem ahol ismerős vagyok Európában nem lehetne megcsinálni ezt a filmet, mert számunkra a halál mint téma: tabu.

- De nem gondolod, hogy a halál mégiscsak magánügy? Hogy az állat is elvonul rejtekhelyére meghalni? Hogy a halál fényképezhetetlen?

- Nem. Éppen ellenkezőleg: ez az élmény annyira izgatott, hogy leültem és megpróbáltam elképzelni ennek a televíziós filmnek a történetét magyar viszonyok között, magyar szerep-

lőkkel. Megírtam, és akkor úgy éreztem: ez a történet nem mozog légüres térben. Ezt a televíziós filmet minálunk is leforgathatták volna, főképp ha figyelembe vesszük azt, amit te a kérdésedben mellőztél: a fiatal, törtető rendező szerepét, aki tudja mit akar. Erőszakos és szívós. Ő is a létezők birodalmában van.

- Mit tekintesz te óvilági szemléletnek a halállal kapcsolatban?

- Azt, amit az én képzeletbeli filmrendezőm mond, miközben harcol, hogy engedélyezzék a filmjét. Minálunk épp a XX. században vált mítikus fogalommá a halál. És azt, hogy ez nem mindig volt így. Olvastam egyszer egy román születésű francia filozófusnak, Ciorannak a könyvét. Leírja, hogy a középkori Franciaországban a királyok halála éppolyan közügy volt, mint a trónörökös megszületése, vagy a király reggeli öltözködése. Ezekhez az aktusokhoz az udvar is meg volt hívva, és az előkelőségek tömege előtt zajlott le. Tehát a haldokló király igyekezett szépen, rangjához méltóan meghalni. Mi következett ebből? Az, hogy közbeszéd tárgya lett, és Cioran szerint a középkori Franciaországban a polgárok és a parasztok igyekeztek „királyi” módon meghalni. Más szóval: a francia nép egy hosszú történelmi korszakában az agónia nyilvános aktus, az élethez tartozó szertartás volt, és ma ez már nincs így sehol Európában, még Franciaországban sem. A halál magánügy lett a szónak abban az értelmében, hogy teljesen magunkra hagynak bennünket a halál árnyékában.

- Tehát „rögtönzötten és rondán halunk meg”? Én is így érzem olykor, de azt is mondd meg, hogy miért van ez?

- Mert hallgatással, képmutatással, önmagunk becsapásával kerüljük el azt, hogy szembenézzünk ezzel az imperativusszal. Az egyetlen figyelmet érdemlő mű, amit erről Magyarországon olvastam, az Magyar Imre professzornak az Orvosi Hetilapban megjelenő cikke volt pár évvel ezelőtt. Végre kimondta: ha arra törekszünk, hogy életünkben megőrizzük emberi méltóságunkat, akkor senkinek sincs joga, hogy ezt a méltóságot halálunkban megtagadja tőlünk.

- Te, Örkény István el tudnád képzelni, hogy a halálot is megvegye tőled a Televízió?

- Miért ne tudnám elképzelni? Hány olyan ember halt már meg, aki a testét felajánlotta az orvostudománynak! Végül is nemcsak pénzért vagy hívságból juthat el egy ilyen elhatározásra az ember, hanem mások érdekében is. Épp most játszanak Pesten a mozikban egy filmet, amelyben egyik nagyszerű fiatal színésznőnk a születését engedte át a rendezőnek és véle a nézőknek. A művészetnek mindig volt egy ilyen szolgálat jellege.

- Nincs ebben mégis valami szemérmetlenül természetellenes?

- De még mennyire, hogy van! Az ember a legtermészetelenebb létező, hiszen ő az egyetlen élőlény, amely tudja, hogy a létezése véges. Mi tudjuk, mi vár ránk, tehát szembenézhetünk vele – esetleg még a televíziós felvevőgép előtt is.

– Az amerikai Dying-történet átültetéséből nem lett-e amolyan Meghalni magyar módra? Mintha a hiúságok vásárainak tragikomikus figuráit ábrázolnád.

– Amit te hiúságnak nevezel, tehát rosszálló hangsúllyal ejtesz ki, azt én a siker vágyának érzem, és helyeslő hangsúllyal mondom. Az én életem és a tied és mindnyájunké sikerek és csapások, eredmények és bukások ritmikus váltakozásából áll. Az ember fejlődni, tanulni csak a megpróbáltatásaiból tud, de a tanulatokat gyümölcsöztetni már csak a siker szituációjában képes. Ez nemcsak egyéni sors – társadalomlélektani kérdés is, és mi abban nagyon el vagyunk maradva, hogy embertársainknak elég változatos, elég vonzó, elég őszinte sikerélményeket nyújtunk. Te is tudod: ha körülnézünk, majdnem csupa sértődött ember vesz körül, ami meglátszik a munkánkon is. Egy társadalomban az is döntő, hogy milyen módon, milyen fajsúlyú örömeztetést tud nyújtani polgárainak.

– De mi írók – a te kisregényed is úgy tünteti fel nekem – mintha az általad emlegetett sikerélményekben kielégíthetetlenek volnánk. Mintha életünkben szeretnénk megérni saját halhatatlanságunkat. Igaz is: mit adnál azért, ha olvashatnád, hogy mit írnak rólad a haláloed után?

– Az attól függ! Mert ha lapzárta után halok meg, akkor kiszámítható, tollba mondható az a szöveg, melyet nyilván máris megírtak rólam, csak le kell másolni a sztereotípiákat. Ha azonban lapzárta előtt távozom az élők sorából, akkor elképzelhető, hogy a kedves kolléga még hozzábiggyeszt egy jó szót az előre gyártott nekrológhoz. Minthogy utólag nem lesz rá módom, előre köszönöm meg szíves fáradozását.

(Mezei András, *Élet és Irodalom*, 1977. január)

ÖRKÉNY ISTVÁN:

RÓZSAKIÁLLÍTÁS

„A HALÁLFÉLELEM TERMELTE A CIVILIZÁCIÓT. TÉVÉ, SZÍNHÁZ, SPORT, UTAZÁS, MUNKA.”

ÖRKÉNY ISTVÁN

Én úgy érzem, hogy egy kis félreértésbe bonyolódtam a Rózsakiállítás olvasóival és kritikusaival – az persze mindig az író hibája, ha valamit másképpen értelmeznek, mint ahogy ő szándékolta. Eddig mindenki azt hitte-írta, hogy a regény a halálról szól, pedig nekem nem ez volt a célom. Hadd hivatkozzam megint a mottóra: „A halál nem az élet eseménye, a halált megélni nem lehet. . .” Én az életet akartam megírni, meg sem kíséreltem, hogy az élet határain is túltekintsek. Azt szerettem volna elmondani, hogy életünk ezen a századvégen mennyire nem magánélet többé, mennyire nem titok, mennyire nem sajátunk, mennyire nyitott. S ezért, hogy ezt kellőképpen érzékeltessem, választottam elmúlásunkat példázatképpen, hiszen egész életünk legszemélyesebb, senkivel meg nem osztható magánügye a halál. Ez ma már a technika korszakában a végóránkra sem vonatkozik, tehát visszamenően következtetve, az életünkre sem. Úgy tapasztalom, hogy ez a visszafelé következtetés a tollamban maradt, mert még a legaprólékosabban elemző bírálók is csak arra figyeltek, hogy a halált mennyire tudtam vagy mennyire nem tudtam ábrázolni.

*(Részlet Gácsi Marianne interjújából,
Film Színház Muzsika 1977)*

HOZZÁSZÓLÁS A HALOTTLÁTÓ-HOZ

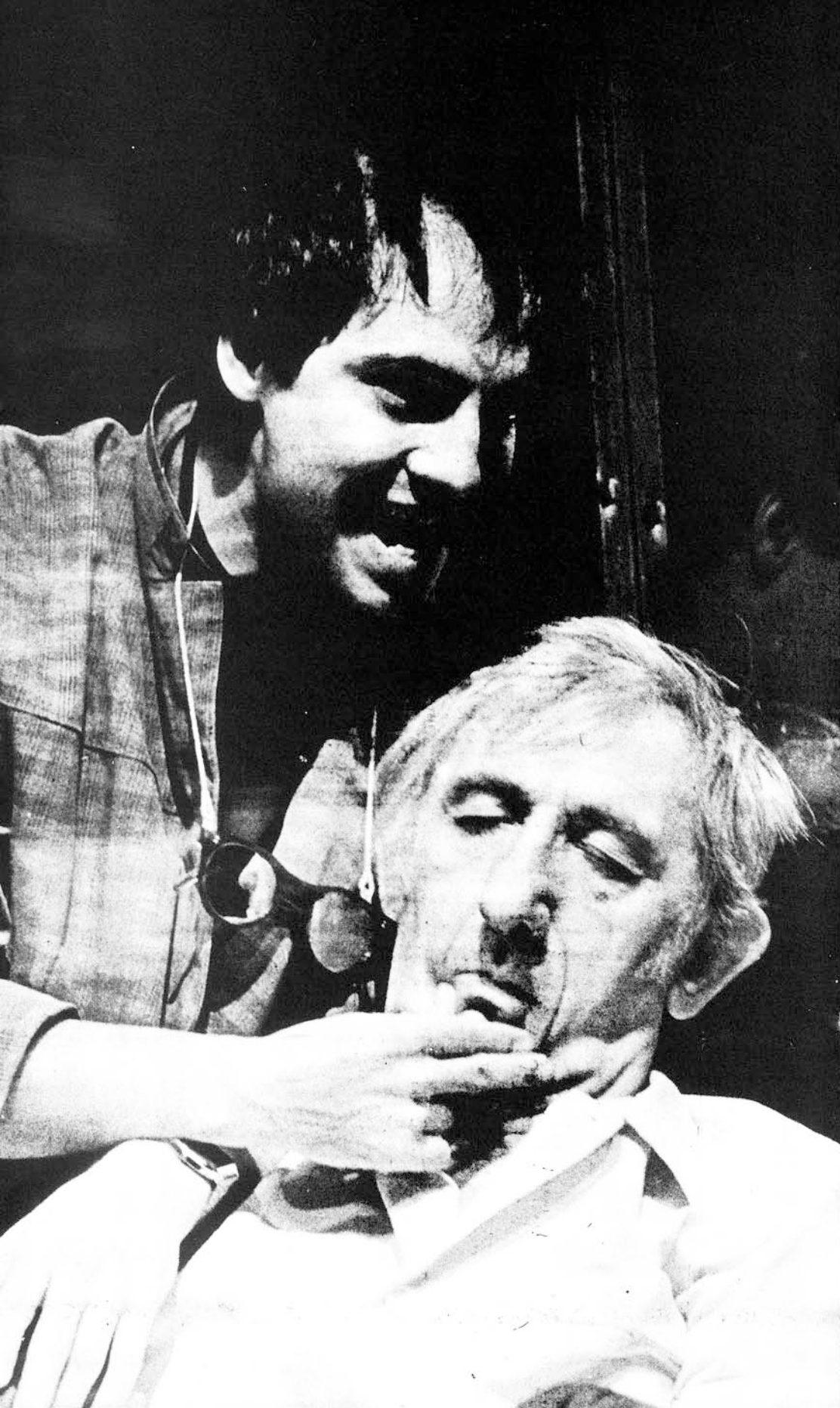
Én a *Rózsakiállítás*-t azért írtam, mert úgy éreztem, hogy ami nem szokásom, ideges lettem. És érdekes, hogy ettől a kérdéstől, még ki sem mondtam a szót, mindnyájan idegesek leszünk. Nem vagyunk mi erre felkészülve. Sem idegzetünkkel, sem értelmünkkel, sem érzelmeinkkel. Gondoljuk meg, hogy milyen furcsa a nyelvhasználat: azt mondjuk, kinyiffant, azt mondjuk, fűbe harapott, mert idétlenül viccelünk, csak ki ne kelljen mondani ezt a szót, mert még ettől is félünk. Pedig milyen hamar, akinek gyereke van tudja, hogy 5–6 éves korában a gyerek, aki ezt a szót nem nagyon hallotta, mert vigyáztunk, hogy előtte ne beszéljünk róla, a gyerek már kérdezi, apu, te is meg fogsz halni? anyu, te is meg fogsz halni? én is meg fogok halni egyszer? Honnan tudja? Én ezt a könyvet azért írtam, hogy az embernek ne legyen legfőbb gondja a halála. A halál létünk természetes befejezése. Embernek lenni csodálatos dolog. Embernek lenni a legnagyobb vállalkozás, amit ebben a kozmoszban ismerünk. De ahogy nem rendülünk meg attól, hogy megszülettünk, miért reszketünk, miért jajgatunk, miért panaszoljuk azt, hogy egyszer el kell mennünk? Hiszen az egész létezésünknek az ad értéket, mindennapunk attól lesz szép, hogy a napjaink meg vannak számlálva. Persze az elmúlásunknak vannak sokszor olyan velejárói, amitől félni lehet. De a mi korunk arra is ad példát, hogy ez is elkerülhető. Okos ésszel csökkenthető. Nekem e könyv megírására Amerikában jött kedvem, az Egyesült Államokban, ahová most jutottam el életemben először, és ahol úgy vettem észre, hogy ez a kérdés nem annyira kerülgetett, ki nem mondt, elhallgatott, zavaros, bonyolult, félelmetes, mint minálunk.

Azt már majdnem mindenki tudja, hogy a súlyos betegeknek az Egyesült Államok nagy részében az orvosok elmondják, hogy mi vár rájuk. Azt is megtudtam, hogy Kaliforniában törvényes rendelkezés van arról, ebben az egyetlen amerikai államban, hogy bárki, amikor még egészséges, két tanú előtt kijelentheti, hogy ha betegsége súlyossá, reménytelenné, kilátástalanná válik, ha őrá már csak fájdalmak várnak az életben, akkor őt mesterségesen életben ne tartsák tovább. Itt tehát nem arról van szó, hogy bárkit is egy injekcióval átsegítsenek, hanem arról, hogy feleslegesen, értelmetlenül, öntudat nélkül tovább tengődni ne hagyják. Ezeket látva, hallva, jutott eszembe, hogy mi idehaza milyen európai módon gondolunk még mindig arra, hogy életünk véges, és egyszer el kell mennünk onnan, azok közül, akiket szeretünk, és ahol élni szerettünk volna. A szándékom az volt, amikor a könyvem megírtam, hogy közelebb hozzam azt, aminek a kimondása olyan nehéz, amire teljesen készületlenek vagyunk, amire semmiféle tanítást, támogatást, útmutatást nem kapunk. Tudom persze, hogy egy könyv csodákat nem tud művelni, de talán elgondolkozunk rajta, megpróbálunk mi is beszélni erről nyíltan, ahogy felnőttekhez illik. És azt hiszem, hogy minden olyan műalkotás értékes és fontos, amely valamit felmutat, valamit, aminek a nevét eddig nem mondtuk, néven nevez. Amit néven nevezünk, már sohasem olyan félelmetes, mint ami névtelen, és szorongásra készíten minket.

(Vitaműsor Moldován Domokos Halottlító c. filmjéről a televízióban, 1978)

MÉREI FERENC
BANDÁZS NÉLKÜL
(részlet)

„Bevallom, távoli mesterem, Epikurosz, aki szép kertben, szép tanítványok között üldögélt, a halál-ügyben könnyelmű megállapítást tett. Nem teljesen igaz az a tétele, hogy amíg nem jön a halál órája, addig minek féljünk tőle. Az ő világképében a halál olyan volt, mint Don Juan Kővendége, éjfélkor toppan be, hideg tenyerébe fogja a még élőknek jobbját, megbénítja és magával hurcolja az Aluljáróba *(akkor Alvilágnak hívták, később Pokolnak, én Alagútnak vagy Aluljárónak nevezem)*.

Márpedig a mi halálunk, a mai ismeretanyagban részesült ember halála lassan közeledik. Majdnem 30 éve érzem a szorítást, nemegyszer már az ágyam fölött állt meg, de az éppen ott lévő Abiság elkergette.

A sisakrostélyt már feemeltem, a sisakot leveszem, „vége a lovagornak” írta fiatal költő-barátom. Bandázs nélkül állok itt, meztelen vagyok. A titkom rá van írva a bőrömrre.

Ne ijedjetekek meg tőlem.

Ha feemelitek a rostélyt és levetkőztök, a ti bőrötökön is láthatók lesznek, nyilván más természetű, de éppen ilyen rettenetes titkok.”

MARIANNE

Egy lap, amelyből csak négy van egy évben

Egy lap, amely Önnek is behozza az árát

Egy lap, amely orvos, pedagógus és pszichológus segítségével válaszol kérdéseire, segítséget nyújt a munka, a háztartás, a gyermeknevelés, a házasság zökkenőinek, vagy az egyedüllét félelmeinek legyőzéséhez.

Marianne a nyugalom lapja

Raadásként megjelent
a Marianne különkiadása a

**KÖTÖTT BÉBI MODELLEK
62-92-ES MÉRETIG**

Keresse az újságárusoknál!!!

ASSISTENZIA®

